

ВАСИЛІАНСЬКІ МОНАСТИРІ МІСТА ПЕРЕМИШЛЯ (XIV – XVIII СТ.)

Проаналізовано фрагментарні документальні відомості про функціонування монастирів східного обряду. Визначено основні функції чернецтва. Окреслено історичні обставини діяльності монастирів.

Ключові слова: василіани, монастир, катедрa, братство, капітула.

Stetsyk Y. The Basilian Monasteries of Peremyshl (14 – 18 centuries). Fragmentary documentary information about functioning of east ceremony monasteries is analysed. The basic functions of monkhood are defined. The historical circumstances of monasteries activity are outlined.

Key words: basilians, monastery, cathedral, fraternity, chapters.

Стецик Ю. Василианские монастыри города Перемышля (XIV – XVIII века). Проанализированы фрагментарные документальные сведения о функционировании монастырей восточного обряда. Определены основные функции монашества. Очерчены исторические обстоятельства деятельности монастырей.

Ключевые слова: василиане, монастырь, катедрa, братство, капітула.

Постановка проблеми. Місто Перемишль у розглядуваний період було не тільки адміністративно-територіальним центром Перемишльської землі Руського воєводства, але й визначним релігійним осередком Перемишльської єпархії. Адже тут знаходилися катедральні храми православного, унійного та римо-католицького єпископств. Відповідно, для обслуговування Перемишльської катедрі, на допомогу єпископам східного обряду, в різний час утворювалися чернечі спільноти, функціонування яких було нетривким. Адже святині м. Перемишля часто ставали об'єктами міжконфесійного протистояння.

Аналіз досліджень. Василянські монастирі м. Перемишля привертати увагу багатьох дослідників як в сучасності, так і в давнину. Зокрема, слід виокремити різні напрямки досліджень із даної проблематики. Це передусім краєзнавчі праці, присвячені дослідженню історії м. Перемишля, які дотично торкалися історії чернечих згромаджень та релігійного життя [6; 10; 20; 23]. Інша група досліджень – це загальні праці із історії ЧСВВ, які побіжно подають фрагментарні відомості про окремі василянські монастирі, які існували на теренах міста [1; 4; 5; 7; 8; 12; 13; 21]. Окремої уваги заслуговують спеціальні праці, в яких подається загальний огляд чернечого життя у м. Перемишлі [2; 3; 11]. Проте і ці розвідки відзначаються фрагментарністю, оскільки до нашого часу збереглася досить обмежена джерельна база.

Огляд джерел. При огляді документальних матеріалів із розглядуваної тематики слід зауважити, що збереглася до нашого часу тільки поодинокі історичні свідчення. Зокрема, ми не маємо можливості відтворити повного документального комплексу монастирських канцелярій. До наших днів дійшли, наскільки нам вдалося виявити, різноманітні судові акти Перемишльської Консисторії східного обряду [14], місцевих городського та земського судів, фінансова документація та кореспонденція, пов'язана із побудовою нового монастиря і церкви на Засянні (1920 – 30-ті роки). Така обмеженість та вузькість джерельної бази не дозволяє нам оглянути всіх сторін чернечого життя, а тому історичний розвиток монастирів

представлений частково. Відповідно, дана тема передбачає наявність певного дослідницького резерву, який можливо реалізувати завдяки віднайденню та залученню нового, досі невідомого, архівного матеріалу, який би пролив світло на різні сторони чернечого життя.

Тому в даній статті ставимо собі за мету узагальнити фрагментарні згадки про самотні чернечі осередки м. Перемишля, доповнивши їх віднайденим актовим матеріалом.

Виклад основного матеріалу. Впродовж свого історичного існування місто Перемишль нараховувало 28 церков та 7 василіанських монастирів східного обряду. Тутешні монастирі були релігійними й культурними осередками вже від княжих часів. Найдавніші згадки пов'язані із двома монастирями: Св. Миколая та Спаса. Із цих давніх монастирів відомий нам монастир Пресвятого Спаса на Гарбарах. У цьому монастирі монах Василько, як припускають дослідники, переписав Євангеліє для галицького князя Лева Даниловича в 1299 – 1301 рр. В кінцевому слові цього Євангелія згадується перемишльський владика Іларіон. Воно складається із 250 пергаментних карток та прикрашене гарними зображеннями 4-ох євангелістів. Мова цього рукопису – південно-українська [11, 50]. Цей монастир згадувався ще у 1616 р. як великий чернечий осередок, в якому проживав уніатський єпископ Антоній Крупецький [11, 46].

Про цей монастир першу писемну згадку віднаходимо в одній із грамот князя Володислава Опольського від 07.11.1378 р., якою Святоспаська обитель передавалася під патронат княжого писаря Костя Сорочиця, дяка з Болестрашиць [11, 47]. Дехто із дослідників пов'язує із цим монастирем фальсифікат грамоти князя Льва від 08.10.1291 р., якою надається Святоспаській обителі село Страшевичі коло Самбора [20, 21]. Проте Антоній Петрушевич заперечує такий підхід, доводячи, що тут мається на увазі історичний Спас коло Самбора, а не Спаський монастир у далекому Перемишлі [9, 56].

Дослідники м. Перемишля, зауважують, що давній монастир знаходився на Вовчому (давня назва частини м. Перемишля). Зокрема, встановлено, що це був чоловічий монастир *Успіння Пречистої Діви Марії*, який згадується в одному із фальсифікатів грамот князя Льва Даниловича (1292 р.). Ця грамота отримала підтвердження у 1549 р. від польського короля Сигізмунда Августа. Від 1412 р. аж до кінця XV ст. монастирська церква Успіння Пресвятої Діви Марії на Вовчому була Перемишльською катедральною церквою. Це трапилося в результаті того, що першу катедральну церкву Св. Івана в Перемишлі, що її збудував із тесаного каміння князь Володар (1092 – 1124 рр.) на старому княжому замку при кінці XI ст. або початку XII ст., польський король Володислав Ягайло у 1412 р. насильно відібрав від українців, незважаючи на їх супротив і протести, повикидав із церковних підземель мошні й кості похованих там князів, бояр та українських вельмож і призначив її на римо-католицьку церкву. Дещо про ці події свідчить і сам польський історик Йоан Длугош [22, 324].

Про існування монастиря на Вовчому згадують джерела і пізнішого часу від 1616, 1625, 1650 рр. Проте відомо, що ще у 1500 р. перемишльський міщанин Косьма дарував рукописне Євангеліє, яке у 1930-их зберігалося в Перемишльській капітульній бібліотеці. В цілому цей чернечий осідок проіснував до 15 січня 1746 р. Про помонастирську церкву, що продовжувала існувати, згадує перемишльський єпископ Онуфрій Шумлянський в описі Перемишльської єпархії від 1761 р.

Крім цього на Вовчому знаходився ще один монастир *Успіння Пречистої Діви Марії*. Проте це вже був жіночий монастир сестер василіанок. Заснувала його у 1608 р. шляхетна Феська, дочка шляхетного Стецька Терновського, а дружина шляхтича Івана Негребецького. Вона зробила фундаційний запис на суму 50 флоринів [11, 50].

Під замковою, знесеньською горою, знаходився монастир *Св. Миколая*. Про церкву під цим титулом згадують давні документи. Вже під 1363 р. – як Мікулинський монастир

згадується він у грамоті Ягайла від 1407 р., яка підтверджує маєтності перемишльського єпископства [5, 20]. Дослідники вважають, що в цій грамоті йде мова про монастир Св. Миколая. Зокрема, в грамоті говориться про продаж монастиря в Кальникові (1378 р.), а як свідком у цій справі виступає священник Микулинський – Федуть, який, на думку І. Крип'якевича, мабуть, належав до тієї ж Миколаївської церкви [8, 45].

Досить фрагментарними відомостями володіємо про інший монастир *Різдва Івана Хрестителя*, який, мабуть, знаходився біля однієї із церков під тим же титулом. Адже відомо, що впродовж всієї історії в Перемишлі знаходилися три церкви під тим же титулом:

1. церква, що її збудував князь Володар на старому княжому замку, що її із 1412 р. посідали римо-католики, а в 1470 р. була розібрана;
2. у 1500 р. побудована нова церква на владичому, як престольна, проте у 1535 р. згоріла;
3. у 1540 р. була побудована нова престольна церква, яка проіснувала до 1780 р [11, 48].

Під 1739 р. згадується о. Юстин Лавникевич, чернець резиденції при Перемишльському катедральному храмі Різдва Івана Хрестителя, який вніс обляту до Перемишльських гродських актів. В цьому документі зазначалося, що у 1730 р. Василь Білинський Мільникович разом із дочкою Мар'яною позичив 15 злотих на власні потреби в о. Ананія Ладчанського, ігумена монастиря у Білині Великій, із заставою ґрунтів у цій же місцевості [16, 852].

Із значно пізнішого часу відомо, що на Дубнівській генеральній капітулі у 1743 р. був присутній відомий перемишльський ігумен Гервасій Паславський, на якій вирішено було ліквідувати монастир Різдва Св. Івана Предтечі в Перемишлі та приєднати його до монастиря в Добромилі. Цей задум було реалізовано через рік (1744 р.), коли було перевезено все рухоме майно [7, 55].

Інший монастир *Пресвятої Трійці* знаходився біля парафіяльної церкви, під тим же титулом, яка знаходилася на вул. Добромилській. Літопис Перемишльської капітули подає перші згадки про цей монастир від 1611 р. Згадуються в той час і місцеві василіани: Сергій Германович та Варлаам Просновський. Церква Пресвятої Трійці виступала в документах під 1617 р., коли згадується її парох о. Матій Волкович [3, 88].

Впродовж 1624 – 1628 рр. ігуменом монастиря св. Трійці був о. Василь Копистинський, який був досить підприємливим ченцем. Зокрема, про це свідчать чисельні заставні записи місцевої шляхти, які укладені у зв'язку із отриманням грошових позик від отця Василя Копистинського. Так, у 1624 р. шляхтич Іван Бандровський отримав у позику 200 злотих від вищезгаданого ігумена Перемишльського Святотроїцького монастиря [17, 579]. Через два роки у 1626 р. він повернув позику і був звільнений настоятелем від заставних зобов'язань [19, 214]. Типові звільнення від боргів у 1626 та 1628 рр. отримали Теодор Копистинський, за виплату 1000 злотих [15, 333], і Андрій Турянський, за сплату 50 злотих [20, 864].

Однак не завжди отцю-настоятелю вдавалося без суперечки залагоджувати всі майнові та фінансові справи. Зокрема, у 1626 р. до Перемишльського гродського суду було подано скаргу від вдови Марти Монастирської, при посередництві Івана Дверницького, на о. Василя Копистинського, ігумена монастиря св. Трійці, у зв'язку із порушенням умов заповіту її покійного чоловіка Василя Монастирського [15, 87].

Під 1756 р. віднаходимо згадку про пароха церкви св. Трійці о. Григорія Марталкевича. Цей монастир перебував в центрі міжконфесійної боротьби за Перемишльську катедру поміж уніатським владикою Атанасієм Крупецьким (1610 – 1652), що мешкав при Спаській церкві, та православними владиками Сильвестром Гулевичем та Антонієм Винницьким. Ця боротьба тривала протягом другої половини XVII ст.

Однак дерев'яна будова монастиря погоріла під час нападу семигородського кн. Юрія Ракоція на Перемишль у 1657 р. До його відбудови значно спричинилося численне Свято-троїцьке братство, яке було наділене значними привілеями [3, 88].

При церкві Пресвятої Трійці, яка в XVII ст. була ще православною, існувало довгі роки братство Св. Трійці, затверджене декретом короля Володислава IV в Кракові від 22 березня 1633 р. В цьому декреті видано дозвіл на друкарню: «...це братство відповідно до давніх звичаїв та інших братств, як у Вільні, Луцьку, отримує право на різні привілеї та відправлення свого богослужіння, право на фундування та провадження друкарень, школи ...» [10, 20]. Проте до нашого часу збереглися фрагментарні відомості про діяльність друкарні. В другій половині XVII ст. катедральне братство її ліквідувало та продало львівському братству за 1200 злотих [10, 21].

Про братство Пресвятої Трійці згадує перемишльський владика Іннокентій Винницький у своєму пастирському листі від 23.12.1683 р., а згодом Юрій Винницький, король Іван Казимир у своєму листі з Кракова (17.09.1657 р.) до перемишльських гродських урядів, у постановах для катедрального Святоіванівського братства від 03.05.1705 р [10, 22].

В Перемишлі за владцтва Іннокентія Винницького монахи обслуговували катедральну церкву, а також провадили душпастирську працю для вірних грецького обряду, що проживали всередині міських мурів. Свідчать про це старі метричні книги, а також і декрет владика Юрія Винницького від 1702 р. про відновлення катедрального братства. Ченці, що перебували при Перемишльській катедрі, називалися також крилошанами.

Як відзначають дослідники, не зустрічаємо у джерелах виразного засвідчення про те, щоб за правління владика Іннокентія Винницького функціонував у Перемишлі осібний монастир при церкві св. Трійці. Правдоподібно ченці обслуговували катедру та церкву св. Трійці [1, 77].

В перемишльському міському архіві, за свідченнями Никоровича Ю. (ЧСВВ), зберігалася грамота валявського священика Онисима Горчички від 1622 р., що нею він заставляє для перемишльського братства Св. Трійці на вічні віки свій дім і сад на передмісті та свою бібліотеку [11, 51].

Із своїх доходів братство покривало видатки на реставрацію катедральної церкви та церкви Св. Трійці та на огорожу катедральної церкви, до часу збудування мурів коштом владика Ієроніма Устрицького. Братство також утримувало своїм коштом 3 священиків, монахів ЧСВВ, сотрудників при катедральній церкві учителя та паламаря, утримувало шпиталь для убогих при катедральній церкві, та покривало кошти в обороні своїх фундацій. Братство при катедральній церкві існувало до 1759 р.

На Засянні, де знаходилися чотири церкви, був також василіанський монастир із церквою **Собору Пресвятої Богородиці**. Вже у документах від 1542 р. називають його давнім, старовинним монастирем. У декреті перемишльського владика Антона Радилівського із 1563 р. для братства з Волині виступає підписаний Василій, ієромонах Засяньський. Церква й монастир Собору Пресвятої Богородиці знаходилися на передмісті Засяння, при дорозі, що веде на Закарпаття. Ця церква стояла тут до 30 квітня 1786 р., коли її розібрано. Місце, де вона знаходилася, було передано для римо-католицької капітули. З усіх церков вона найдовше тут проіснувала [23, 131].

Слід зауважити, що функціонування монастирів не обмежувалося тільки самим м. Перемишлем, адже навколо міста впродовж історії існувала чимала кількість дрібних чернечих резиденцій: Библо, Брилинці, Дрогоїв, Дусівці, Коровники, монастир коло Бакова, Накло, Пикуличі, про які збереглися досить фрагментарні відомості [3, 90].

Коли у 1780 р. розібрали катедральну церкву, то престольною церквою до 1785 р. була монастирська церква Св. Трійці. А вже згодом для катедральної церкви призначено пока-

мелітський костел. При церкві Св. Трійці заснована у 1781 р. духовна семінарія із коштів світського духовенства.

Школи, що з давніх часів були при катедральних церквах, виконували частково завдання духовних семінарій. Це завдання виконувала також і школа при Перемишльській катедрі, ще за часів владики Михайла Копистинського та Атаназія Крупецького, які існували ще в половині XVII ст.

Для заснування духовної семінарії при катедральному храмі призначив перемишльський владика і київський митрополит Юрій Винницький гродським актом від 1712 р. – 40 000 зл. і цю квоту забезпечив на своїх дідичних добрах, із щорічною сплатою процентів у розмірі 7 %. Він розпочав побудову семінарії та заложив фундаменти при катедральному храмі, однак передчасна смерть не дозволила йому докінчити цього діла, а на цих фундаментах побудовано дзвіницю [5, 24].

Як фундатор семінарії віддав був владика Ю. Винницький управу семінарії, виховання молоді та ведення наук монахам ЧСВВ з Литви. Однак перед посіданням цього уряду за згодою владики Ієроніма Устрицького вони відступили своє право на Замоїському Синоді 1720 р. в користь львівської колегії отців театинів, які зобов'язалися приймати по 6 кандидатів із Перемишльської єпархії. Для збільшення числа кандидатів призначив владика Є. Устрицький для тієї колегії із єпископської каси квоту 3 000 зл., яку прийняв 05.03.1727 р. префект колегії о. Йосиф Марія Раданьскі з обов'язком приймати, харчувати, одягати і виховувати 1 кандидата Перемишльської єпархії. На ділі такого кандидата ніколи не приміщено в колегії, хоча вона побирала дохід від прийнятої квоти.

За часів владики Онуфрія Шумлянського було заведено між духовенством збірку на духовну семінарію. Від 1756 р. до 1760 р. духовенство зложило на духовну семінарію – 7851 зл. Однак до побудови семінарії так знову і не дійшло, хоча отці театини в 1722 р. перестали приймати перемишльських кандидатів на науку та виховання. І тільки в 1781 р. збудовано із збірок духовенства за квоту 1332 фл. дім для духовної семінарії при церкві Св. Трійці [20, 51].

Проте вона проіснувала до 1784 р. Навчало в ній, окрім отців-василіан, і світське духовенство, зокрема о. Ігнатій Вітошинський, о. Яків Латшицький, рукописні виклади яких збереглися на українській мові в Перемишльській капітульній бібліотеці. Крім духовної семінарії, перемишльські василіани при монастирі Св. Трійці провадили ще середню школу для молоді.

Катедральна церква із давніх часів була водночас парафіяльною церквою і до неї належали інші позаміські церкви, що їх обслуговували призначені для них владики. Ці позаміські священики мали обов'язок по черзі тижнево обслуговувати теж і катедральну церкву, яка була в дійсності матірною та парафіяльною для цілого Перемишля. Але й при самій катедральній церкві були окремі священики, що від найдавніших часів називалися капеланами або крилошанами [10, 17].

Ще перед 1677 р. на місце світських пресвітерів призначено при катедральній церкві ієромонахів ЧСВВ із обов'язком також вести душпастирську обслугу вірних, що мешкали в місті, як про це свідчать старі метричні книги при катедральній церкві від 1677 р. до 1743 рр. та декрет про обнову братства від 1702 р. владики Юрія Винницького, що ним зобов'язав братство утримувати з доходів братської каси 3 монахів капеланів. Коли в 1739 р. отці-василіани були передані під управління Провінційної Управи, тоді владика Ієронім Устрицький звільнив їх від душпастирських обов'язків та інших урядів при катедральній церкві, а це рішення затвердив митрополит Атанасій Шептицький в 1746 р. На місце отців-василіан постановив владика Устрицький душпастирем при катедральній

церкві о. Василя Лодинського, а трохи згодом о. Теодора Янківського. Це розпорядження владики Устрицький проголосив на соборній конгрегації в 1740 р [5, 75].

Катедральне братство при соборі Св. Івана утримувало 3 ієромонахів замість світських крилоських священиків для обслуги вірних всередині мурів, братського шпиталю і катедральної школи. Це був так званий Святоіванівський монастир, що проіснував до середини XVIII ст. Через непорозуміння із світським кліром монахи були звільнені від обслуги катедри та інших душпастирських обов'язків згідно із рішенням владики Ієроніма Устрицького від 1744 р., яке затвердив митрополит Атанасій Шептицький у 1746 р.

Церква Св. Трійці, як описують дослідники, була великою і гарною. В йосифінських часах цей монастир був підданий ліквідації, а монастирська церква незабаром згоріла, так що після неї не залишилося ніяких слідів. Церковні дзвони, які походили з цієї церкви, а саме дзвін Св. Трійці з 1711 р. та дзвін Св. Івана, під час першої світової війни були забрані на військовій цілі [11, 42].

Стан монашества на теренах Перемишльської єпархії не виглядав ніколи малочисельним. Однак воно не показало значної культурної праці в самому м. Перемишлі, як це спостерігаємо в окремих чернечих осередках єпархії. Очевидно, що на перешкоді стояв важкий натиск полонізації та латинізації, а також завзяте міжконфесійне протистояння, яка перетворила Перемишльську єпархію впродовж XVII ст. в одну велику руїну. Крім того перемишльські владики проживали здебільшого в своїх маєтках Страшевичі та Валяві, або в Лаврівському чи Добромильському монастирях. Ось чому вже на першому соборі унійної Перемишльської єпархії в 1694 р. зустрічаємо Лаврівського монаха Івана Редкевича в ролі генерального вікарія тодішнього владики Інокентія Винницького та тутешнього ігумена Веніямина Правицького, адміністратора перемишльської єпархії вже після смерті владики Юрія Винницького. Знову ж за владики Ієроніма Устрицького (1715 – 1746 рр.) провідне місце в єпархії займав побіч Лаврова Добромильський монастир, який у XVIII ст. мав новіціат та богословську школу [3, 89].

Таким чином, в різні історичні періоди в місті Перемишлі як катедральному осередку Перемишльської єпархії функціонували 7 монастирів східного обряду, спочатку як православні, а із 1691 р. – як унійні, а згодом із 1739 р. – як василіанські монастирі Святопокровської провінції ЧСВВ. На підставі досить фрагментарних історичних відомостей вдалося виявити наступні чернечі середки м. Перемишля:

1. Пресвятого Спаса на Гарбарях;
2. Успіня Пресвятої Діви Марії на Вовчому (чоловічий);
3. Успіня Пресвятої Діви Марії на Вовчому (жіночий);
4. монастир Св. Миколая під Замковою горою (Знесення);
5. монастир Різдва Св. Івана Предтечі;
6. монастир Св. Трійці по вул. Добромильській;
7. монастир Собору Пресвятої Богородиці на Засянні.

Висновки. Підсумовуючи, слід зауважити, що важливим поворотним пунктом у діяльності православного чернецтва на теренах єпархії був перехід до унії. Однак цій події передувало досить тривале й затяжне міжконфесійне протистояння упродовж XVII ст., яке підготувало певне підґрунтя для прийняття унійних ідей. Проте, відзначаємо, що це протистояння привело, з іншого боку, до погіршення як фінансово-майнового, так і морального рівня місцевих обителів. У той час найбільшого розорення зазнали ті чернечі осередки, які входили до владичих дібр та були резиденціями єпископів – Спас, Лаврів, Перемишль. Після офіційного переходу до унії (1691 р.), до якого централізовано приступили всі православні монастирі єпархії, в тому числі чернечі осередки м. Перемишля, запроваджувались

зміни в управлінні та організації монастирського укладу життя, Хоча на початках ці реформи мали частковий і деколи навіть декларативний характер. Вони детермінували пріоритети подальшого розвитку чернецтва та стали немов би перехідною ланкою від східного до західного устрою аскетичного життя. Реформи австрійського імператора Йосифа II призвели до ліквідації василіанських монастирів у м. Перемишлі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балик Б. (ЧСВВ). Монастирі Перемиської єпархії за владцтва Ін. Винницького / Борис Балик // Записки ЧСВВ. – Серія II. – Секція II. – Т. 3. – Рим, 1958. – С. 69–97.
2. Ваврик М. (ЧСВВ) По василіанських монастирях / Михайло Ваврик. – Торонто, 1958. – 280 с.
3. Ваврик М. (ЧСВВ) Василіанські монастирі в Перемиській землі / Михайло Ваврик // Перемишль. Західний бастион України. Збірник матеріалів до історії Перемишля та Перемиської землі. Під редакцією проф. Б. Загайкевича. – Нью-Йорк–Філадельфія, 1961. – С. 86–96.
4. Візер С. Монастирі в Україні першої половини XVII ст. : міжконфесійне протистояння / С. Візер // Пам`ять століть. – № 2. – 2004. – С. 70–78.
5. Добрянский А. История Епископовъ трехъ соединенныхъ епархій Перемышльской, Самборской и Сяноцкой, отъ найдавнішихъ временъ до 1794 / Антон Добрянский. – Львовъ, 1893. – 145 с.
6. Заброварний С. Інституційний розвиток суспільного життя українців Перемишля та Перемиської землі / Станіслав Заброварний // Перемишль і Перемиська земля протягом віків. – Т. 3. – Перемишль. – Львів, 2003. – С. 15–16.
7. Коссак М. (ЧСВВ) Монастирі Галичини (передрук праці 1867 р.) / Михайло Коссак // Лавра. – 1999. – № 9. – С. 51–56.
8. Крип'якевич І. Середньовічні монастирі в Галичині. Спроба каталогу (передрук праці 1930 р.) / Іван Крип'якевич // Лавра. – №5. – 1999. – С. 45–64.
9. Купчинський О. Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть. Дослідження. Тексти / Олег Купчинський. – Львів, 2004. – 1283 с.
10. Лакота Г. (ЧСВВ) Зібрані історичні праці / Григорій Лакота. – Перемишль, 2003. – 330 с.
11. Никорович Ю. (ЧСВВ) Церкви та монастирі Перемишля та Перемишльської єпархії (передрук праці 1879 р.) / Юліан Никорович // Лавра. – 1999. – №11. – С. 46–55; – №12. – С. 50–54.
12. Павлише П. З історії Перемиської греко-католицької капітули / Павло Павлише // Перемишль і Перемиська земля протягом віків. – Т. 3. – Збірка матеріалів конференції. – Перемишль – Львів, 2003. – С. 167–188.
13. Патрило І. (ЧСВВ) Нарис історії Василіян від 1743 до 1839 р. / Ісидор Патрило // Записки ЧСВВ. – Серія II. – Секція II. – Т. XIII (XIX). – Рим, 1988. – С. 183–283.
14. Перемишльський архів. Документи архіву греко-католицького єпископства в Перемишлі // Богословія. – Т. 46. – 1982. – С. 178–207.
15. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДАЛ). – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 345. – Арк. 87–88, 333–334.
16. ЦДАЛ. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 551. – Арк. 852–853.
17. ЦДАЛ. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 95. – Арк. 579–580.
18. ЦДАЛ. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 97. – Арк. 214.
19. ЦДАЛ. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 98. – Арк. 864.
20. Чернецкий В. Звестки о месте Перемышли / В. Чернецкий. – Коломыя, 1897. – 102 с.
21. Chotkowski W. Redukcje monasterów Bazylijańskich w Galicji / Wladyslaw Chotkowski. – Kraków, 1922. – 150 s.
22. Dlugosz I. Historiae polonicae / Ioan Dlugosz. – Liber. XI. – S. 324.
23. Hauser L. Monografia miasta Przemyśla / Leopold Hauser – Przemyśl, 1991. – 165 s.

Статтю подано до редакції 19.03.2014 р.